

Pavlincová, Helena; Gabriel, Jiří

Filosofický seminář na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v letech 1926–1950

Studia philosophica. 2020, vol. 67, iss. 2, pp. 71-93

ISSN 1803-7445 (print); ISSN 2336-453X (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SPh2020-2-12>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143636>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Filosofický seminář na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v letech 1926–1950

The Philosophical Seminar at the Faculty of Arts of Masaryk University in 1926–1950

Helena Pavlincová – Jiří Gabriel

Předkládáme čtenářům druhou část našeho pohledu na dějiny Filosofického semináře. V části první¹ jsme připomněli sté výročí ustavení Masarykovy univerzity zákonem č. 50/1919 Sb. ze dne 28. ledna 1919. V listopadu téhož roku byla zahájena výuka na jejích prvních dvou fakultách, lékařské a právnické, přírodovědecká fakulta zahájila výuku v omezené míře na podzim 1920. Na filosofickou fakultu přišli první studenti 1. října 1921.

Filosofický seminář v proměnách času (1921–1950)

Čas práce a nadějí (1921–1938)

Po překonání počátečních obtíží s prostorovým, materiálním a personálním zabezpečením byla Filosofická fakulta Masarykovy univerzity v podzimních měsících roku 1921 plně připravena naplňovat své poslání: vzdělávat studenty, podněcovat je k vlastnímu bádání a připravovat na odpovídající působení

---

1 GABRIEL, Jiří. Filosofický seminář na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v letech 1919–1925. *Studia philosophica*. 2019, 66(1), s. 83–94.
O pozdějších osudech studia a výuky filosofie na Filozofické fakultě – to už ovšem pod hlavičkou Katedry filozofie – pak pojednává text: ZOUHAR, Jan. Brněnská katedra filozofie v letech 1950–2000. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. Masarykova univerzita 2000, B47, s. 11–18.

v oblasti školství, kultury a vědy (doktoráty, habilitace, profesury).² V duchu starší tradice byla filosofie na fakultě pěstována ve Filosofickém semináři, pod který spadaly další tzv. filosofické vědy, pedagogika, psychologie a sociologie. Všechny tyto obory měly své „garanty“ a odpovídající instituce – semináře. Posluchačům filosofie tak přednášeli i filosofové-speci-alisté: sociolog Chalupný, psycholog Kratina, neustálý zřetel k filosofii zdůrazňovali i pedagogové Otokar Chlup a Jan Uher a na klasické filologii Svoboda a Novotný.

Z Filosofického semináře vzešly významné podněty, které už tím, že překračovaly oblast „čisté“ filosofie, zanechaly nesmazatelnou stopu v meziválečném vědeckém, kulturním a společenském životě nejen Brna. Připomenout je třeba především ustavení Psychologického ústavu pod „hlavičkou“ Filosofického semináře (Rostohar), založení *Indexu*, meziválečného kulturně politického časopisu s levicovou orientací (Václavek, Fischer, Chalupný, Svoboda), *Psychologie, časopisu pro teoretickou a užitou psychologii* (Rostohar, Chmelař), *Sociologické revue* (Bláha, Fischer, Chalupný) a vznik tzv. Brněnské sociologické školy (Bláha, Chalupný, Zwicker a další). Odborné i laické zájemce o filosofii sdružovala od roku 1922 brněnská pobočka Jednoty filosofické; mezi jejími zakládajícími členy byli Bláha a Tvrdý, později s ní spolupracovali i někteří absolventi. Přičteme-li k výukové a organizační činnosti uvedených osobností i jejich bohatou publikační aktivitu (vydávání odborné, populárněvědné, studijní i překladové literatury), můžeme toto období uzavřít hodnocením, že profesorský sbor i mladší vědecká generace Filosofického semináře měli dostatek sil i chuti k plodné, úspěšné práci a dalšímu růstu.

Čas zmaru (1939–1945)

V lednu 1939 uplynulo dvacet let od založení Masarykovy univerzity. Politické události však nedopřávaly klidu, nebyl čas na slavení. V listopadu 1939 byly české vysoké školy a tím také semináře a ústavy na filosofických fakultách uzavřeny. Houstla atmosféra v zemi, politický a kulturní život byl přísně řízen a usměrňován. Profesori Masarykovy univerzity ztratili možnost pedagogické a v mnohých

2 V letech 1924–1939 vykonalo doktorské zkoušky na Filosofické fakultě více než šedesát absolventů „filosofických oborů“ (všichni ovšem nezapisovali filosofii; například sociologie se stala rigorózním oborem až roku 1936). Srov. GABRIEL, Jiří. Filosofie v Brně ve třicátých letech našeho století. In *České filosofické myšlení ve třicátých letech našeho století*. Brno: FF UJEP 1989, s. 151–160. – Příští číslo *SPh* přinese přehled rigorózních řízení konaných ve Filosofickém semináři v letech 1924–1950.

případech i vědecké práce, neměli přístup do zemské a univerzitní knihovny.³ Závažnější však bylo, že protektorát neblaze až tragicky zasáhl i do jejich životů. Týkalo se to i pedagogů Filosofického semináře: někteří zakládající členové byli předčasně penzionováni (Bláha, Chlup), někteří emigrovali (Fischer), mladší soukromí docenti mohli působit už jen na gymnáziích nebo v kulturních institucích a úřadech. Docházelo k perzekucím, zatýkání, uvěznění (Robert Konečný), k popravám (pedagog Jan Uher, historik Vladimír Groh, sociolog Bruno Zwicker), filosof Josef Tvrdý zahynul v Mauthausenu.⁴

Čas velkých změn (1945–1950)

Bezprostředně po osvobození obnovila Filosofická fakulta Masarykovy univerzity svou činnost, zacelila ztráty způsobené nacistickým terorem a umožnila studentům návrat do výuky. Učitelé Filosofického semináře vypsali na mimořádný letní semestr 1945 několik přednášek; mohli je navštěvovat i ti, kterým válka zabránila do studia nastoupit nebo v něm pokračovat. Po tomto provizorním „hubenějším“ semestru probíhal následující akademický rok již v plném personálním obsazení a s bohatou nabídkou kurzů. Filosofii, bolestně oslabenou smrtí profesora Tvrdého, reprezentovali profesori Fischer, Novák, Bláha a docenti Konečný a Zbořil; na psychologii znovu nastoupili profesor Rostohar a docent Chmelař, po úmrtí docenta Kratiny sbor omladila asistentka (a vzápětí docentka) Kolářiková; pedagogika, citelně zasažená smrtí profesora Uhra (výhledově měl oddělení vést), byla v péči reaktivovaného profesora Chlupa a soukromých docentů Dvořáčka a Vaňka, kteří zároveň našli uplatnění na Pedagogické fakultě; sociologie byla výsostným oborem profesora Bláhy, kterému se podařilo až v roce 1948 znovu přivést na obor profesora Chalupného a o rok později asistenta Hájka (byť oboru se však v té době pomalu chýlilo ke konci). Výuka se naplno rozběhla, konaly se první rigorózní zkoušky i promoce. Na všech vysokých školách i nadále platily předválečné předpisy a normy. Studenti měli možnost volného výběru přednášek, rozhodující bylo, k jakému oboru se přihlásili u rigoróz či u zkušební komise pro učitelství. Zdálo se, že bude možné navázat na přerušenu tradici.

3 Srov. PULEC, Jiří – KALENDOVSKÁ, Jiřina. Profesori MU v letech 1938–1948. *Universitas* 2001, 34(1), s. 32–33.

4 O stavu české filosofie v tomto období a osudech jejích představitelů pojednává kolektivní publikace autorů ZOUHAR, Jan – PAVLINCŮVÁ, Helena – GABRIEL, Jiří. *Česká filosofie v letech protektorátu. Poznámky k tématu*. Brno: Masarykova univerzita 2007.

Situaci zvrátily únorové události roku 1948. Na fakultě byly zřízeny akční výbory, které prováděly politické „čistky“ mezi pedagogy i posluchači.⁵ Uchazeči o studium byli prověřováni přijímací zkušební komisí a krokem zpět byly i rigidní studijní plány: dosavadní studijní volnost posluchačů „byla omezena systémem postupových a souborných zkoušek; v prvních ročnících studia byla vyžadována povinná účast na přednáškách a cvičeních, jejíž nedodržení mělo za následek disciplinární řízení i s případným vyloučením ze studia“.⁶ Zavedena byla Společenská výchova (či společenská nauka), povinná přednáška a zkouška pro všechny posluchače a také absolventy ukončující studium (na filosofii ji vedl docent Trapl); „čerstvý“ docent Riedel začal s výukou dialektického a historického materialismu.

Nejzásadnější změnu ve vnitřní struktuře vysokých škol přinesl nový vysokoškolský zákon č. 58/1950 Sb. ze dne 18. května 1950, který měnil právní postavení vysokých škol i akademiků a uvolnil cestu státnímu centralismu. Hlubokou reformou prošel zejména výukový proces, neboť zákon legalizoval přechod na systém kateder. Namísto dosavadních oborových seminářů, proseminářů a ústavů byly na všech fakultách vysokých škol pro všechny obory zřizovány katedry a tím „likvidována existující a historicky tradiční organizační vědecké a pedagogické práce vysokých škol“.⁷

Jak se tyto tvrdé zásahy dotkly Filosofického semináře? Jeho téměř čtvrt století trvající historie se uzavřela: ustavením katedry dějin filosofie se subkatedrami psychologie a pedagogiky odešli vynikající pedagogové, skončila výuka sociologie, zanikl sociologický seminář. Ovlivnilo to na dlouhý čas mnoho lidských osudů, kvalitu výuky a v neposlední řadě prestiž oboru filosofie.

5 Blíže viz ZOUHAR, Jan – PAVLINCOVÁ, Helena – GABRIEL, Jiří. *Česká filosofie v letech 1945–1948*. Brno: Academicus 2013.

6 MORKEŠ, František. Zákony o vysokých školách z let 1948–1989. *Pedagogika*. 1999, XLIX, s. 115–127, cit. s. 116. Srov. též PULEC, Jiří – URBÁŠEK, Pavel. *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945–1969*. Olomouc: UP 2012.

7 MORKEŠ, F. Zákony o vysokých školách..., s. 117. – Srov. též <https://www.czso.cz/csu/czso/historie-a-vyvoj-vysokeho-skolstvi-n-i46po3jgu>.

Filosofický seminář

Ředitelé semináře

Ustavení brněnského Filosofického semináře by nebylo možné bez vyhledání a získání osobností, jež by dokázaly jeho učební program stanovit a realizovat. Bylo nasnadě, že komise určená k výběru vhodného kandidáta se poohlédne nejdříve mezi pedagogy na Karlově univerzitě v Praze. A protože členem komise pro Filosofickou fakultu byl profesor filosofie František Krejčí, navrhl na místo prvního ředitele Filosofického semináře svého žáka *Otakara Zicha* (1879–1934). Zich, soukromý docent estetiky, byl po svém nástupu v Brně jmenován profesorem filosofie, avšak jeho přednášky a cvičení nevybočovaly z jeho původního odborného zaměření na estetiku, teorii umění a psychologii. Když byl v roce 1924 povolán zpět do Prahy, vedení brněnského semináře bylo svěřeno psychologu *Mihajlo Rostoharovi* (1879–1966), který se jako badatel a učitel věnoval noetice, logice, ale především psychologii. Poté co se mu podařilo vybudovat Psychologický seminář, stal se jeho ředitelem (1926) a na opuštěné vedoucí místo semináře nastoupil roku 1927 *Vladimír Hoppe* (1882–1931), soukromý docent Univerzity Karlovy. Přednášel dějiny novověké filosofie se zvláštním důrazem na Kanta a novokantovce a na představitele pozitivismu. Ještě v ak. roce 1929/30 vypsál pětihodinovou přednášku o starověké filosofii, přednášel však ze zdravotních důvodů jenom v zimním semestru. Po jeho úmrtí vedl seminář *Josef Ludvík Fischer* (1894–1973), habilitovaný sociolog a od roku 1935 profesor sociologie a filosofie, který s válečnou přerývkou setrval na Filosofické fakultě MU do roku 1948.⁸ Po válce byl zahlcen starostmi o chod znovuobnovené olomoucké univerzity, a tak se vedení semináře roku 1949 ujal Fischerův dosavadní spoluředitel, estetik *Mirko Novák* (1901–1980), jehož zásluhou se v roce 1947 osamostatnil estetický seminář. Novák dojížděl do Brna ze svého pražského rodiště a roku 1953 se vrátil na katedru estetiky Filosofické fakulty UK, v jejímž čele stál až do roku 1970.

Je třeba si uvědomit, že sociologie, psychologie a pedagogika, které se ukrývaly pod křídly Filosofického semináře, nebyly samostatné odborné předměty, nýbrž jednotlivé disciplíny studované v rámci oboru filosofie. Sociologii reprezentoval profesor Bláha, psychologii Mihajlo Rostohar a pedagogiku Otokar Chlup. Zatímco ředitelé Filosofického semináře se často

8 Na brněnskou univerzitu se Fischer v pozdějších letech ještě vrátil, ale to už je jiný příběh.

střídali, personální obsazení „podřízených“ seminářů zůstalo neměnné až po čtyřicátá léta, téměř po celé námi zkoumané období.

Jiří Gabriel se ve výše citovaném článku o Filosofickém semináři (1919–1925) věnoval pedagogům, kteří v prvních letech jeho existence zajišťovali výuku. Představil Otakara Zicha, Inocence Arnošta Bláhu, Otakara Chlupu, Mihajlo Rostohara, Emanuela Chalupného a Vladimíra Hoppeho, krátce připomněl filologa Karla Svobodu a Arna Nováka. K některým jménům se v tomto textu vrátíme, abychom přidali nové souvislosti, a představíme pedagogy, kteří se podíleli na výuce v letech 1926 až 1950. V portrétech zvýrazníme zejména okolnosti vztahující se k jejich aprobaci, pedagogickému působení a odborné práci.⁹

Pedagogové: Fischer, Novák, Konečný, Riedel

Josef Ludvík Fischer (1894–1973) nastoupil na Filosofický seminář jako v pořadí čtvrtý ředitel a zároveň výrazná pedagogická a vědecká posila. Své učitelské působení zahájil v říjnu 1927 přednáškou o budoucnosti evropské kultury. V následném období vypisoval kurzy z dějin filosofie ve značné tematické šíři: přednášel o antické i středověké filosofii, novodobém racionalismu, německé filosofii a Nietzsche, o metafyzice, noetice a také o funkci a struktuře, základních pojmech svého strukturálního pojetí skutečnosti. Přednášel rád, a to na brněnské a po válce i na olomoucké fakultě.¹⁰ V druhé polovině 30. let se Fischer soustředil na publicistiku a redakční činnost: s Emanuelem Chalupným se podílel na řízení Bláhovy *Sociologické revue* a své četné sociální postřehy uplatnil mimo jiné v *Indexu*,¹¹ meziválečném kulturně politickém ča-

9 Podrobnější informace o životě a díle osobností lze dohledat ve *Slovníku českých filosofů* (Brno 1998) a další podrobnosti v kolektivních publikacích autorů ZOUHAR, Jan – PAVLINCOVÁ, Helena – GABRIEL, Jiří. *Demokracie je diskuse... Česká filosofie 1918–1938*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2005; *Česká filosofie v letech protektorátu; Poznámky k tématu*. Brno: Masarykova univerzita 2007; *Česká filosofie v letech 1945–1948*. Brno: Academicus 2013.

10 V Brně působil též jako děkan Filosofické fakulty (1945–46), v Olomouci jako první rektor obnovené univerzity. V badatelské činnosti ho zájem o společenskopolitickou problematiku směřoval k pokusům o sociální reorganizaci a k ucelenému strukturalistickému systému, tzv. skladebné filosofii (*Základy poznání. Soustava skladebné filosofie na podkladě zkušenosti*, 1931). Za své stěžejní dílo pokládal dvousvazkovou *Křiví demokracie* (1933), v níž analyzoval demokracii a hodnoty s ní spjaté, zejména hodnoty svobody a rovnosti.

11 Bližší viz ZOUHAR, Jan. J. L. Fischer a Index. In GABRIEL, Jiří (ed.). *Hledání řádu skutečnosti*. Brno: Masarykova univerzita 1994, s. 119–127.

sopise s levicovou orientací, který roku 1929 s Bedřichem Václavkem v Brně založil.¹²

Mirko Novák (1901–1980) se vzdělával v Praze (u Z. Nejedlého, O. Zicha a F. Krejčího) a na zahraničních univerzitách. V Praze se habilitoval z estetiky a na Komenského univerzitě v Bratislavě z filosofie; v letech 1932–1939 na tamním Filosofickém semináři (zprvu jako asistent profesora Josefa Tvrdeho) přednášel filosofii a estetiku. Po zániku Československa přešel spolu s Josefem Tvrdým na Masarykovu univerzitu. V jednom ze svých prvních kurzů chtěl se studenty probrat svůj spis *Česká estetika od Palackého po dobu současnou* (vyšel roku 1940), avšak uzavření fakulty tomu zabránilo. Jeho vlastní brněnské působení tak spadá až do let 1945–1953. Bezprostředně po válce se četnými kurzy z dějin filosofie a estetiky plně zapojil do výuky (některé přednášky konal též pod hlavičkou estetického semináře) i do vedení semináře. Ve svých pracích zpřístupňoval antickou estetiku i zakládající postavy české estetiky (Palacký, Durdík, Hostinský, Nejedlý).¹³ Z jeho znalostí i pedagogického umu čerpali mimo jiné Jiří Cetl, Oleg Sus, Rudolf Pečman.¹⁴

Robert Konečný (1906–1981) začal ve Filosofickém semináři přednášet zprvu jako suplent, posléze jako soukromý docent (habilitoval se v červnu 1946 prací o svém učiteli Vladimíru Hoppem).¹⁵ Přednášel filosofickou propedeutiku (byla to povinná přednáška ukončená kolokviem, kterou museli absolvovat všichni posluchači, kteří maturovali v roce 1942 a později), noetiku, logiku a úvod do filosofie, v proseminářích se věnoval před Sokratikům a Platónovým dialogům. Po únoru 1948 se Konečného profesní zájem přesouval od filosofie k sociální psychologii, kterou v podzimních měsících roku 1948 přednášel na Bláhou založené Vysoké škole sociální v Brně. Na podzim 1949 zřejmě jako jediný profesor Filosofické fakulty připomněl nadcházející sté výročí Masarykova narození vypsáním dvousemestrového prosemináře (Kritický rozbor Masarykova konkrétní logiky jako úvod do filosofického a vědeckého myšlení),

12 Fischer natrvalo ovlivnil filosofické myšlení Jiřího Gabriela, dobrovolného „asistenta“ z dob svého pozdějšího působení na brněnské fakultě. Srov. např. GABRIEL, Jiří. Poválečná brněnská léta J. L. Fischera. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. Masarykova univerzita 2000, B47, s. 25–36. Srov. též Dopisy Josefa Ludvíka Fischera Jiřímu Gabrielovi. *Studia philosophica*. 2011, 58(2), s. 97–113.

13 *Vznik pojmu krásna v řecké filosofii* (1932), *Otázky estetiky v přítomnosti i minulosti* (1963).

14 Oleg Sus (1924–1982) studoval na Filosofické fakultě MU po válce filosofii, estetiku a literární vědu; roku 1950 předložil a obhájil dizertaci *Film v kapitalistické společnosti a některé otázky filmové teorie* a začal přednášet jako asistent estetického semináře vedeného Mirkem Novákem.

15 Srov. GABRIEL, Jiří. Robert Konečný a Vladimír Hoppe. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. Masarykova univerzita 1992, B39, s. 107–112.

určeného pro posluchače vyšších ročníků filosofie. V listopadu 1950 pod tlakem nových pořádků a bez naděje na další profesní postup z fakulty odešel a své síly plně napřel do vědeckého bádání v psychologii.¹⁶ Jak upozornil Jaromír Bartoš, odchodem Roberta Konečného na psychologické pracoviště byl likvidován nadějný logický kroužek talentovaných posluchačů, který se kolem něho v semináři shromáždil (Ota Weinberger, Karel Berka a další).¹⁷

Gustav Riedel (1912–1960) navštěvoval ještě před válkou přednášky I. A. Bláhy, J. Tvrdeho a J. L. Fischera. Studia dokončil v r. 1946 a po dvou letech dosáhl na doktorát filosofie; v disertační práci *Herakleitova dialektika* se představil jako historik antické filosofie. Jako předválečný člen komunistické strany a marxista byl v prosinci 1949 ustanoven smluvním profesorem pro obor dialektického a historického materialismu a „společenské vědy“. Podle nového vysokoškolského zákona byl na dva roky (1950–1952) jmenován děkanem Filosofické fakulty.¹⁸

Psychologie

Od zahájení výuky v roce 1921 do svého odchodu do Prahy vypisoval *Otakar Zich* psychologické (i filosofické) přednášky. V létě 1924 se do výuky zapojil *Mihajlo Rostohar* a na dlouhá léta zůstal jediným učitelem psychologického semináře a současně Psychologického ústavu. Ke změně došlo až v létě 1934, kdy obor posílil *Ferdinand Kratina*. Ještě před válkou vypsál přednášku na psychologii *Vilém Chmelař*, ale k přednášení se dostal až po osvobození. Z názvů jeho přednášek lze vypozorovat, že shodně s Rostoharem směřoval k experimentální psychologii. V roce 1946 se Rostohar vrátil na fakultu, ale setrval zde jen krátce: v roce 1948 odešel do penze. Výuku vedl dál prof. Chmelař a *Ludmila Kolářiková*, která se v únoru 1947 jako první žena v historii Masarykovy univerzity stala docentkou psychologie. V poválečných letech se Psychologický ústav ze seznamu přednášek vytratil, ale Rostoharova

16 O dalších osudech R. Konečného podrobně pojednává PULEC, Jiří. Robert Konečný a jeho písemná pozůstalost v univerzitním archivu. In *Filosofie jako životní cesta. Ad honorem Jan Zouhar*. Brno: Masarykova univerzita 2019, s. 73–87.

17 BARTOŠ, Jaromír. K dějinám oboru filosofie na brněnské univerzitě. *Filosofický časopis*. 1967, 15(4), s. 559–564.

18 Od ak. roku 1951/52 vedl nově vzniklou Katedru dialektického a historického materialismu na brněnské univerzitě.

(a Chmelařova) psychologická cvičení se i nadále konala, byť pouze pod hlavičkou psychologického semináře.

Psychologové: Kratina, Chmelař, Kolářiková

Ferdinand Kratina (1885–1944) studoval filosofii na pražské univerzitě, ale disertaci podal a úspěšně obhájil v Brně (o průběhu jeho rigorózního řízení bude pojednáno v následujícím čísle *Studia philosophica*). V roce 1933 se v Brně habilitoval pro obor psychologie, začal přednášet v psychologickém semináři (například o psychologii dětí a mladistvých) a vést cvičení v Rostoharově Ústavu. Na rozdíl od jeho experimentálního zaměření tíhl více k syntetickým pracím a k strukturalismu; patří k čelným představitelům české celostní a tvarové psychologie.

Vilém Chmelař (1892–1988) začínal jako neplacený asistent Psychologického ústavu a už v roce 1935 spolu s M. Rostoharem založili první psychologický časopis (*Psychologie, časopis pro teoretickou a užitou psychologii*), který v Brně vycházel do roku 1949. Těsně před válkou se habilitoval, o 10 let později se stal řádným profesorem psychologie a zároveň i děkanem fakulty (1949–50).

Ludmila Kolářiková (1909–1968) končila svá studia jako doktorka filosofie (1939 PhDr.), ale pod odborným vedením Mihajlo Rostohara se profesně zaměřila na psychologii. Po válce se stala asistentkou brněnského Psychologického ústavu, souběžně vedla Psychologický ústav na Palackého univerzitě v Olomouci, habilitovala se a v profesním růstu měla dále pokračovat. Návrh na její mimořádnou profesuru neprošel, po únorových událostech byla jako nábožensky smýšlející a bezpartijní diskriminována. V polovině 50. let se musela podle nových regulí na Filosofické fakultě v Brně znovu habilitovat, ale její docentura byla zamítnuta a v roce 1960 musela z fakulty odejít.¹⁹

Pedagogika

Pedagogové: Chlup, Uher, Velinský, Dvořáček

Otokar Chlup (1875–1965) byl zakladatelskou osobností brněnské pedagogiky. Na Masarykovu univerzitu přišel v roce 1922 jako habilitovaný pedagog,

19 Srov. též JASTRZEMBSKÁ, Zdeňka. Disertační práce žen na univerzitě v Brně do roku 1939. *Pro-Fil.* 2019, 20(1), s. 71–83. Dostupné z <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/141787>.

v témže roce byl jmenován mimořádným profesorem a nastálo vedoucím pedagogického semináře na Filosofické fakultě MU. V roce 1940 byl penzionován, ale po osvobození se na fakultu vrátil a zapojil se nejen do výuky, ale též do organizační práce při zakládání brněnské a také pražské Pedagogické fakulty, na kterou posléze přešel jako první děkan a vedoucí katedry pedagogiky. Nejdůležitější činností Otokara Chlupa na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity byla výuka: seznamoval studenty s dějinami pedagogických teorií, pedopatologií, středoškolskou didaktikou, Komenského didaktikou, školskými reformami, filosofií výchovy. Podobně pestrá byla i paleta témat, kterým se věnoval ve své odborné činnosti. Inklinoval k experimentální psychologii a pedagogice, časopis *Nové školy* (1926–1935), který založil, byl zaměřen na reformní výchovné snahy. Publikoval práce z pedagogické psychologie i ze systematické pedagogiky a didaktiky, podílel se na třídílné *Pedagogické encyklopedii*.

K osobnostnímu posílení oboru došlo v roce 1925, kdy do pedagogického semináře přibyl soukromý docent pedagogiky *Jan Uher* (1891–1942). Nabídku svých kurzů inovativně obměňoval. Vedle základních přednášek z dějin oboru, obecné pedagogiky a didaktiky vypisoval také kurzy propojující pedagogiku s filosofií: se studenty četl a rozebíral Platónovu *Ústavu*, přibližoval jim pedagogické názory Komenského, Rousseaua, Masaryka. V roce 1935 byl jmenován mimořádným profesorem, nakročeno měl i na řádnou profesuru a na vedení semináře. Všechny naděje zmařilo uzavření vysokých škol, Uhrovo zatčení, věznění a poprava v berlínské věznici za účast v odboji.

Na podzim 1927 doplnil dosud dvoučlenný tým pedagogického semináře *Stanislav Velinský* (1899–1991). Přednášel o psychologické pedagogice, psychologii individuálních rozdílů a diferenciaci nadání. Přestože se na Masarykově univerzitě habilitoval, setrval zde poměrně krátce, od podzimu 1929 do podzimu 1932. Myšlenkově i vědecky tíhl k experimentální pedopsychologii a své uplatnění našel na Karlově univerzitě, v pražské pedagogické škole u Václava Příhody.

V roce 1937 se pro obor pedagogiky úspěšně habilitoval *Josef Dvořáček* (1893–1948) a stal se výraznou posilou pedagogického semináře. Jako soukromý docent začal hned od zimního semestru 1937 přednášet o Sprangerově teorii didaktiky a v následujícím roce o didaktických problémech. Pokračovat mohl až po osvobození: vedl kurzy didaktiky a obecné pedagogiky, probíral dějiny pedagogiky a začal učit také na Pedagogické fakultě MU.

Sociologie

Sociologii na Masarykově univerzitě vedl a rozvíjel plných 22 let, od zahájení výuky v roce 1921 do roku 1948, kdy byl penzionován, profesor *Inocenc Arnošt Bláha*. Zkraje svého působení na Filosofickém semináři vypsals několik sociologických témat *Josef Ludvík Fischer*, bylo ho ale více potřeba na filosofii. V roce 1923 byl na zdejším pracovišti habilitován *Emanuel Chalupný*; přednášel tu do léta 1936 a pak znovu v letech 1948–1950. Po osvobození učil dějiny sociologie a společenské vědy docent *Miloslav Trapl* (1932 doktorand profesora Bláhy; o jeho rigorózním řízení se zmíníme ve třetí části této historie Filosofického semináře) a asistent *Mojmír Hájek* (také jeho představíme v další části).

Sociologové: Bláha, Chalupný

Krátká charakteristika profesora Bláhy byla podána v článku Jiřího Gabriela. K již napsanému přidáváme několik dalších údajů: *Inocenc Arnošt Bláha* vedl sociologický seminář v l. 1922–39 a 1945–49; při tomto semináři založil spolu s E. Chalupným a J. L. Fischerem *Sociologickou revui* (1930–40, 1946–1949). K nejužšímu okruhu jeho žáků a také spolupracovníků (tzv. Brněnské či Bláhovy sociologické školy)²⁰ patřili jeho doktorandi Antonín Obrdlík (PhDr. 1930), Juliána Obrdlíková (PhDr. 1945), Bruno Zwicker (PhDr. 1933),²¹ Mojmír Hájek (PhDr. 1937) a další. Po uzavření českých vysokých škol a krátkém věznění přešel do výslužby; po osvobození začal znovu přednášet, mimo jiné na Vysoké škole sociální, kterou založil (1947–48) a řídil. Až do svého penzionování (1949) usiloval o zachování oboru sociologie.²² V semináři kromě sociologických kurzů konal každoročně přednášky z praktické filosofie; tento jednosemestrální čtyřhodinový kurz, doporučený zřejmě všem posluchačům na Filosofické a snad i Právnické fakultě MU, kladl důraz

20 Srov. MACKŮ, Jan. Brněnská sociologická škola a její místo v dějinách naší sociologie. In *Brněnská sociologická škola*. Brno 1966, s. 4–21.

21 Bruno Zwicker (1907–1944), doktor filosofie z roku 1933, skládal rigorózní zkoušku z filosofie a z českých dějin. V důsledku protižidovských zákonů musel opustit fakultu již na počátku roku 1939, po krátkém působení na klasickém gymnáziu a na židovském gymnáziu v Brně prožil těžká léta v Terezíně, zahynul v Osvětimi na konci září 1944.

22 Vedle pedagogické a organizační práce také hojně publikoval, je autorem řady monografií se sociologickou a etickou problematikou; své bohaté znalosti završil syntetickým dílem *Sociologie* (1968, eds. J. Obrdlíková, L. Svoboda).

na etiku a obecnou filosofickou orientaci, byl hojně navštěvován, poutavý a aktuální.²³

Emanuel Chalupný (1899–1958) od své profesury sociologie v roce 1936 v sociologickém semináři nepřednášel; učil a publikoval v Praze na Svobodné škole politických nauk. K přednáškám v sociologickém semináři se na Bláhovo přání krátce vrátil v roce 1948–1950, kdy v každém semestru vypisoval týdně tři hodiny přednášek a dvouhodinový seminář. Jeho vysokoškolská kariéra skončila krátce po jeho 70. narozeninách, v únoru 1950.

Klasická filologie

Filosofii věnovali pozornost i učitelé v jiných seminářích. *František Novotný* (1881–1964), profesor a ředitel semináře klasické filologie, našel zalíbení ve studiu Platóna a překladech jeho dialogů. Bylo tedy samozřejmé, že také ve své výuce se soustředil většinou na výklad a četbu Platónových dialogů, ale probíral se studenty také Aristotelovu *Poetiku* a Boëthiův spis *Consolatio philosophiae*. *Karel Svoboda* (1888–1960) se studenty v semináři pro klasickou filologii četl ve třicátých letech Aristotelův spis *O duši* a Augustinův spis *De beata vita*. Věnoval se antické a středověké estetice i domácímu estetickému myšlení (Bolzano, Durdík, Masaryk).²⁴ Filosofové stále využívají jeho překlad *Zlomků předsokratovských myslitelů*. Posluchači filosofie měli možnost se v řeckém semináři *Ferdinanda Stiebitze* (1894–1961) a pod jeho vedením začíst do Aristotelových spisů *O nebi* a *Athénská ústava*. *Jaroslav Ludvíkovský* (1895–1984), překladatel Epikúrových *Myšlenek o štěstí a mravnosti*, nastoupil na Filosofickou fakultu MU krátce před uzavřením vysokých škol a znovu v květnu 1945 a učil tu do roku 1966. Pozornosti studentů filosofie jistě ne-

23 Snad se příliš nezmylíme, upozorníme-li v této souvislosti na stejnojmenné Masarykovy přednášky o etice neboli praktické filozofii z dob jeho univerzitních začátků na Karlově univerzitě. Masaryk ve třetím roce svého působení na pražské univerzitě, v zimním semestru 1884/1885, začal 4x týdně přednášet budoucím právníkům Praktickou filosofii na základě sociologie. Tento kurs „etiky neboli praktické filosofie“ pak vypisoval pravidelně v každém zimním semestru (jen s krátkou přestávkou) až do akademického roku 1907/1908. Chtěl studentům poradit, jak si mají (z filosofického stanoviska) uspořádat svůj život. Šlo mu přitom o „věcné poučení“, ne o „moralizující fráze“. Proto svou „etiku“ zakládal hlavně na sociologii a předkládal studentům nejnovější poznatky a analýzy z psychologie, sociologie, historie, práva i statistiky. Srov. MASARYK, T. G. *Univerzitní přednášky I. Praktická filosofie*. Spisy TGM, sv. 4. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR – Ústav TGM 2012.

24 V odborných kruzích jsou dodnes vyhledávané jeho francouzsky psané monografie o estetice Aristotela (1927) a sv. Augustina (1933).

unikly jeho tříhodinové přednášky o řecké před Sokratovské filosofii v letním semestru 1949.

Přednáškový program Filosofického semináře na Filosofické fakultě MU

Názvy přednášek, cvičení a učebních úvazků jsou převzaty ze *Seznamů přednášek*, vydávaných zvlášť na letní a zimní semestr (běh). Přehled začíná zimním semestrem 1926 a končí letním semestrem 1950. Číslice v závorce za názvem kurzu uvádí počet hodin výuky týdně; pokud se některý kurz konal v obou pololetích, následují za ním dvě číslice. Personální složení Filosofického semináře zachycovaly každoročně obnovované *Seznamy osob a ústavů*.

Ak. rok 1926/27

Bláha: Praktická filosofie (4), Sociální patologie (2, 3), Dějiny sociologie (2), Cvičení seminární (2, 2).

Chlup: Teorie pedagogické v době nejnovější (2, 2), Středoškolská didaktika (2, 3), Výzkum žactva (1), Seminární cvičení (2).

Rostohar: Noetika (3), Pedopsychologie (2, 2), Logika (3), Čtení a výklad spisů filosofických (2, 2).²⁵

Turdý: Systematický úvod do filosofie (2), Směry ve filosofii XX. století (2).

Uher: Psychologické základy pedagogiky (2).

Chalupný: Základy sociologické statiky (1).

Hoppe: O Kantovi a předních myslitelích pokantovských (3), Přední představitelé pozitivismu XIX. století (2), Četba a výklad Kantových Prolegomen (2).

Ak. rok 1927/28

Bláha: Praktická filosofie (4), Dějiny sociologie (2, 2), Problémy sociální kontroly (3), Seminární cvičení (2, 2).

Chlup: Středoškolská didaktika (4, 4), Dějiny teorií pedagogických (1), Nové pedagogické směry reformní (1), Seminární cvičení (2, 2).

25 Od zimního semestru 1926/27 byl v seznamech přednášek uveden vedle psychologického semináře osamostatněný Psychologický ústav, který řídil profesor Rostohar. Pravidelně každý semestr vypisoval dvouhodinová psychologická cvičení pro začátečníky a pro pokročilé, ve kterých vedl studenty k samostatné vědecké práci v psychologii za použití experimentálně empirických metod. Tato stále se opakující psychologická cvičení jsme do seznamu přednášek nezařazovali.

Rostohar: Psychologie experimentální (2), Psychologie všeobecná (3, 5), Čtení a výklad spisů filosofických (2), Čtení a výklad spisů logických i noetických (2).

Hoppe: Filosofie Kantova a předních myslitelů pokantovských (3, 3), Přední představitelé novodobého pozitivismu (2, 2), Rozbor Kantových Prolegomen (2), Četba a rozbor Boutrouxova spisu *De l'idée de loi naturelle* a Rickertova díla *Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft* (2).

Chalupný: Sociologie žurnalistiky (1), Sociologie českých dějin se zvláštním ohledem na husitství a osvícenství (2).

Uher: Tendence v americké výchově (2, 2).

Fischer: Psychologie a sociologie (1), Kapitoly ze současné sociologie (2), Morfologie evropské kultury (2), Metoda sociologické práce (2).

Ak. rok 1928/29

Bláha: Praktická filosofie (4), Člověk a příroda (mesologie) (2), Technické a psychofyzické podmínky společenského života (3), Sociologie národa (2), Cvičení seminární (2, 2).

Chlup: Vývoj teorií pedagogických v novém věku (5), Četba díla Kerschensteinerova *Theorie der Bildung* (2, 2), Četba a výklad díla W. Sterna *Differenzielle Psychologie* (2), Psychologická pedagogika (5).

Rostohar: Psychologie vývojová (5), Čtení a výklad spisů logických i noetických (2, 2), Logika (5).

Hoppe: Přední představitelé novodobé filosofie (Nová věda, Descartes, Spinoza, Locke, Leibniz) (3), Základní problémy Kantova kriticismu a jejich rozvinutí u předních myslitelů pokantovských (2), Přední představitelé filosofie XVIII. století (3), Giambattista Vico. Jeho život a filosofie (2), Četba a rozbor Spinozovy *Etiky* (2), Četba a rozbor díla Em. Rádl *Moderní věda* (2).

Tordý: Americká filosofie a její vývoj (2).

Uher: Psychologické základy výchovy (2, 2).

Fischer: Klasická a romantická věda (2), Rozbor Platonovy *Ústavy* a Aristotelovy *Politiky* (2), Rousseauova smlouva společenská (2).

Ak. rok 1929/30

Bláha: Praktická filosofie (4), Sociální podmínky společenského života (2), Skladba společnosti (3), Sociologie státu (2), Seminární cvičení (2, 2).

Chlup: Středoškolská didaktika (5, 5), Seminární cvičení (2, 2).

Rostohar: Psychologie (5, 5), Čtení a výklad spisů logických a noetických (2, 2).

Hoppe: Dějiny starověké filosofie (5, 5), Čtení a výklad Platonovy *Ústavy* (2, 2).

Chalupný: Základy sociologie (1).

Uher: Některé problémy obecné pedagogiky (2, 2).

Fischer: Rozbor jevů kulturních (2), Fr. Nietzsche a historismus (2), Rozbor základních pojmů filosofických (2).

Velinský: Psychologie individuálních rozdílů a její význam pro školní dění (2), Diferenciace nadání (2).

Turdý: Nová filosofie. Úvod do filosofie XX. století (2).

Klasická filologie

Novotný: Výklad Platonova Faidona (2).

Ak. rok 1930/31

Bláha: Praktická filosofie (4), Společenská zřízení (2, 3), Vědecké a filosofické základy občanské nauky (2), Seminární cvičení (2, 2).

Chlup: Kapitoly z psychologické pedagogiky (5), Psychologická pedagogika (5), Seminární cvičení (2, 2).

Rostohar: Pedopsychologie (5), Logika se zvláštním zřetelem k metodologii (2), Úvod do filosofie (3), Čtení a výklad spisů logických a noetických (2, 2).

Chalupný: Sociologie práva a mravnosti (1).

Hoppe: Dějiny starověké filosofie (5, 3), Dějiny novověké filosofie (2).

Uher: Česká pedagogika v XX. století (2, 1), Četba a rozbor Platonovy Ústavy (2, 2).

Fischer: Výklad Platonovy nauky o idejích (2), Historický úvod do filosofie (3), Rozbor Aristotelových kategorií (2), Filosofický proseminář (2, 2).

Velinský: Psychologie studování (2), Psychologická pedagogika individuálních diferencí ve školské praxi (2).

Ak. rok 1931/32

Bláha: Praktická filosofie (4), Dějiny sociologie (2), Seminární cvičení (2).

Chlup: Středoškolská didaktika (5, 5), Seminární cvičení (2, 2).

Rostohar: Vývojová psychologie (3), Experimentální psychologie (2), Psychologie vnímání (5), Čtení a výklad spisů logických a noetických (2).

Turdý: Slovanská filosofie dnešní doby (2).

Chalupný: Sociologie práva a mravnosti (1).

Uher: Směry v pedagogické psychologii (2, 3).

Fischer: Hume a Kant (3, 3), Filosofický proseminář (2), Problém pravdy, referáty (2, 2), Četba vybraných statí filosofických (2).

Velinský: Soustavy výchovné individualizace (2), Soustavy individualizovaného učení (2).

Proseminář pro klasickou filologii

Novotný: Čtení a výklad Aristotelovy Poetiky (2).

Svoboda: Čtení Augustinova spisu De beata vita (2).

Ak. rok 1932/33

Bláha: Praktická filosofie (4), Dějiny sociologie (2, 2), Vědecké a filosofické problémy demokracie (3), Seminární cvičení (2, 2).

Fischer: Novodobý racionalismus (Descartes a Leibniz) (3), Metafyzika (3), Výklad základních pojmů filosofických a rozbor vybraných textů (2, 2), Problém indukce (2), Problém metody (2).

Rostohar: Psychologie obecná (3), Pedagogická psychologie (3), Psychologie citu (2).

Chlup: Středoškolská didaktika (5), Středoškolská pedagogika (4), Kapitoly z psychologické pedagogiky (1), Seminární cvičení (2, 2).

Uher: Středoškolská didaktika (3, 3).

Velínský: Nauka o nadání (2).

Ak. rok 1933/34

Bláha: Praktická filosofie (4), Dějiny sociologie (2), Psychologické, sociologické a filosofické základy občanství (3), Základy sociologie (2), Seminární cvičení (2, 2).

Fischer: Uvedení do současné filosofie (3), Teorie pravdy (3), Rozbor vybraných textů filosofických (2, 2), Problém metody ve vědách duchových (2), Plato a sofisté (2).

Tvrдый: Moderní vztahová logika (2).

Rostohar: Psychologie obecná (3), Psychologie vývojová (2), Psychologie myšlení (5).

Chlup: Úvod do středoškolské didaktiky (3), Středoškolská didaktika (3), J. A. Komenský a jeho dílo pedagogické (2), Komenský (1), Seminární cvičení (2, 2).

Uher: Obecná pedagogika (4, 2).

Kratina: Úvod do strukturální psychologie (2).

Chalupný: Sociologie a filosofie národní povahy, zvláště československé (1).

Seminář pro klasickou filologii

Novotný: Čtení a výklad Platonovy Epinomidy (2, 2).

Ak. rok 1934/35

Bláha: Praktická filosofie (4), Základy sociologie (2, 2), Problémy sociální kontroly (3), Seminární cvičení (2, 2).

Fischer: Aristotelova metafyzika (3), Problémy demokracie (2), Úvod do filosofie (3), Rozbor vybraných textů filosofických (2, 2), Logické teorie o pojmu (2), Logika pojmu (2).

Rostohar: Pedopsychologie (3), Základy psychologie (2, 3).

Kratina: Psychologický výzkum vůle (2, 2).

Chlup: Obecná pedagogika (4, 4), Komenský (1), Seminární cvičení (2, 2).

Uher: Dějiny pedagogiky (3).

Tvrđý: Kantova filosofie a její význam (2).

Chalupný: Sociologie a filosofie národní povahy německé, zvláště hitlerismu (1).

Seminář pro klasickou filologii

Novotný: Čtení a výklad Boethiova spisu *Consolatio philosophiae* (2).

Svoboda: Čtení a výklad Aristotelova spisu *O duši* (2).

Ak. rok 1935/36

Bláha: Praktická filosofie (4), Základy sociologie (2, 2), Vědecké a filosofické základy výchovy k občanství (3), Seminární cvičení (2, 2).

Fischer: Historický úvod do metafyziky (4), Noetika (2), Četba vybraných textů filosofických (2), Problém hodnoty (2), Filosofický proseminář (2), Filosofický seminář (Teorie pojmu) (2).

Rostohar: Psychologie vývojová (3), Psychické struktury v duševním životě (2), Pedopsychologie (5).

Kratina: Psychologie dítěte (2), Dítě předškolního věku (2).

Chlup: Středoškolská didaktika (3, 3), Komenského didaktika (2), Seminární cvičení (2, 2).

Uher: Obecná pedagogika (4, 3), Pedagogické názory T. G. Masaryka (1), Výzkum středoškolské mládeže a jeho využití pro výchovu (2), Seminární cvičení (2, 2).

Chalupný: Sociální vývoj (dynamická sociologie) (1).

Seminář pro klasickou filologii

Novotný: Řecký seminář: Čtení a výklad Plotinových *Ennead* (2).

Ak. rok 1936/37

Bláha: Praktická filosofie (4), Základy sociologie (společenská zřízení) (2). Seminární cvičení (2).

Fischer: Problém pravdy (3, 3), Descartes (2), Novodobý racionalismus (2), Rozbor vybraných textů z antické filosofie (2, 2), Seminární cvičení (Rozbor díla J. Durdíka) (2), Písemné práce a referáty (2).

Rostohar: Psychologie obecná (3), Problémy soudobé psychologie (2), Pedopsychologie (3), Logika (2).

Kratina: Psychologie myšlení (2, 2).

Chalupečný: Všeobecná sociologie. I. Základy a metoda (3).

Chlupe: Obecná pedagogika (4, 4), Školské reformy v době nejnovější (1, 1),

Seminární cvičení (2, 2), Metodická cvičení (2, 2).

Uher: Dějiny pedagogiky (3, 3), Pokusy o reformu střední školy po převratu (2), Komenský a Rousseau (2), Seminární cvičení (2, 2).

Tvrđý: Úvod do logiky (2).

Seminář pro klasickou filologii

Novotný: Latinský seminář. Čtení a výklad Augustinova spisu *De beata vita* (2).

Stiebitz: Řecký seminář: Čtení a výklad Aristotelova spisu *O nebi* (2).

Ak. rok 1937/38

Bláha: Praktická filosofie (4), Sociologie kultury (2, 2), Vědecké a filosofické základy výchovy k občanství (3), Cvičení seminární (2, 2).

Fischer: Nauka o jsoucnu (3), Nauka o hodnotách (3), Řecká filosofie po Aristotelovi (2), Četba a rozbor vybraných filosofických textů (2, 2), Vybrané kapitoly ze současné filosofie (2), Písemné práce a referáty (2, 2).

Rostohar: Základy psychologie (5), Psychologie myšlení (3), Psychologie citění a snažení (2).

Kratina: Psychologie vnímání (3), Úvod do pedagogické psychologie (3).

Chalupečný: Všeobecná sociologie. I. Základy (3).

Chlupe: Středoškolská didaktika (3), Pedagogické názory v antické filosofii (2, 1), Pedagogika (4), Seminární cvičení (2, 2), Metodická cvičení (2, 2).

Dvořáček: Sprangerova teorie didaktiky (2), Didaktické problémy a Sprangerova teorie (2).

Uher: Seminární cvičení (2, 2).

Ak. rok 1938/39

Fischer: Historický úvod do filosofie (3, 3), Česká otázka. S exkurzem o filosofii dějin (2), Fichte a německá filosofie (2), Četba a rozbor vybraných filosofických textů (2, 2), Písemné práce a referáty (2, 2).

Rostohar: Pedopsychologie (3), Psychologie vývojová (2), Psychologie obecná (3), Psychologie sociální (2).

Kratina: Psychologie školního věku (3, 3).

Bláha: Kurs sociologie pro kandidáty středoškolské profesury (2, 2), Praktická filosofie (4), Národnost jako sociologický problém (3), Seminární cvičení (2, 2).

Chalupečný: Všeobecná sociologie. I. Základy (3).

Chlup: Dějiny pedagogiky (4, 4), Filosofie výchovy (1, 1), Školské reformy v době nejnovější (1), Seminární cvičení (2, 2), Metodická cvičení (2, 2).

Dvořáček: Vybrané kapitoly z didaktiky (2).

Turdý: Noetické základy indukce (2).

Novák: Česká estetika (1).

Seminář pro klasickou filologii a archeologii

Stiebitz: Řecký seminář: Čtení a výklad Aristotelovy Athénské ústavy (2).

Ak. rok 1939/40

Turdý: Úvod do noetiky (3), Indukce a její druhy (2), Tradice ve filosofii (1), Seminář filosofický (2).

Fischer: Dějiny středověké filosofie (3), Filosofie kultury (2), Četba vybraných filosofických textů (2), Filosofický seminář (2).

Novák: Česká estetika od Palackého po dobu současnou (1).

Rostohar: Psychologie myšlení (5).

Kratina: Úvod do psychologie (3).

Chmelař: Základní problémy užití psychologie (2).

Bláha: Praktická filosofie (4), Dějiny sociologie (2), Seminární cvičení (2).

Chalupný: Systém sociologie (3).

Letní semestr 1945

Filosofie

Novotný: Dějiny starověké filosofie (3).

Novák: Vývoj novověké filosofie (3), Seminární cvičení (2).

Chlup: Seminární cvičení (2).

Psychologie

Chmelař: Experimentální psychologie s demonstracemi (3).

Pedagogika

Chlup: O dějinách pedagogických i v době nové (5).

Dvořáček: Základy didaktiky (2).

Ak. rok 1945/46²⁶

Fischer: Úvod do vědosloví (3), Filosofická propedeutika (2), Četba a výklad filosofických textů (2, 2), Rozbor Plotinových Ennead (2, 2).

26 V *Seznamech přednášek* se od ak. roku 1945/46 upozorňovalo, že všichni posluchači musí mít zapsáno 10 hodin týdenních přednášek, aby jim platil semestr. Seminární, proseminární a lektorská cvičení se ovšem do těchto přednášek nepočítala.

Novák: Vývoj novověké filosofie (3, 2), Česká estetika (2, 1), Čtení textů k dějinám novověké filosofie (2), Seminární cvičení z dějin filosofie (2).

Chmelař: Psychologie dětství a mládí (3), Obecná psychologie (2), Pedopsychologie (3), Směry soudobé psychologie (2), Psychologická cvičení (2).

Chlup: Teorie pedagogické XIX. s XX. století (3), Základy didaktiky středoškolské (2), Reforma školská. Vývoj a dnešní problémy školské reformy (3), Komenského snahy vševědné (2), Seminární cvičení (2, 2).

Dvořáček: Úvod do obecné pedagogiky (3), Didaktika (3), Seminární cvičení (2, 2).

Bláha: Praktická filosofie (4), Úvod do sociologie (2, 3), Sociologie vědění a vědy (2), Seminární cvičení (2, 2).

Konečný: Filosofická propedeutika (2).

Trapl: Občanská výchova (2). [Povinná přednáška pro III.–VIII. semestr.]

Rostohar: Psychologie obecná (3), Psychické struktury (2).

Klasická filologie

Novotný: Platon (2, 2).

Ak. rok 1946/47

Novák: Filosofie doby osvícenské (3, 3), Soudobá česká estetika (2, 2), Soudobá estetická literatura (2), Kant. Prolegomena (2), Estetická hodnota, norma a funkce (2), Filosofický seminář (2).

Konečný: Filosofická propedeutika (2, 2), Noetika (3, 3), Logika (2, 2), Výklad předsokratiků (2).

Zbořil: Teorie hodnot I (2).

Fischer: Četba a rozbor předsokratiků (2), Významoslí. Písemné práce a referáty (2, 2).

Rostohar: Pedopsychologie (5), Psychologie sociální (3), Psychologie strukturní (2).

Chmelař: Experimentální psychologie (3), Psychologie dospívání (2), Dějiny nejdůležitějších psychologických teorií (3), Duševní vývoj dítěte (2), Psychologická cvičení (2, 2).

Kolářiková: Aristotelova psychologie a její paralela s psychologií moderní (2).

Chlup: Obecná pedagogika (4), Středoškolská didaktika (3), Současná sovětská škola (2), Rozbor novinek z české pedagogické literatury (2).

Dvořáček: Vychovatelští reformátoři 19. a 20. století (3), Dějiny pedagogiky (3), Seminář pedagogický (2).

Vaněk: Vývojové fáze dítěte ve světle pedagogiky (2).

Bláha: Úvod do sociologie II (3), Sociologie náboženství (2), Proseminární cvičení (2).

Otáhalová-Popelová: Metodologie kulturních věd (2).

Trapl: Občanská výchova I (2).

Ak. rok 1947/48

Novák: Řecká filosofie (3, 3), Filosofie doby osvícenské III (2), Idealismus ve filosofii XIX. století (2), Problémy užití estetiky (2, 2), Četba textů (2, 2).

Konečný: Noetika (3, 3), Logika (2, 2), Metodika filosofie s praktickými cvičeními (2, 2), Vybrané kapitoly z dialogů Platonových (2, 2).

Zbořil: Problém transcendentna (2), Teorie hodnot II (2).

Fischer: Funkce a struktura (2), Logické rozbory (2).

Rostohar: Psychologie obecná (5, 3), Psychologie sociální (2).

Chmelař: Užitá psychologie (3), Česká psychologie (2, 2), Psychopatologie (3), Psychologická cvičení (2, 2).

Kolářiková: Úvod do typologie a charakterologie (2, 2).

Chlup: Typy vyučovacích metod (3), Pomocné vědy pedagogiky (2), Dějiny pedagogiky (4), Vývoj českého školství středního (1), Seminář pedagogický (2), Četba textů pedagogických (2).

Dvořáček: Dějiny pedagogiky (3), Didaktika střední školy (3), Seminář pedagogický (2, 2).

Vaněk: Vybrané kapitoly ze současné pedagogiky (2, 2).

Bláha: Praktická filosofie (4), Úvod do sociologie (2), Skladba společnosti (2), Sociologické základy žurnalismu (2), Seminární cvičení (2, 2).

Trapl: Dějiny sociologie (2, 2), Občanská nauka II: Státní zřízení (2).

Ak. rok 1948/49

Novák: Dějiny materialismu (2), Počátky novověké vědy a filosofie (3), Filosofové hegelovské levice (2), Seminární cvičení z estetiky (2), Dějiny filosofie II (2), Seminární cvičení z estetiky (Práce a referáty) (2).

Konečný: Logika (logistika a její kritika) (5, 5), Úvod do filosofie (2, 2), Proseminární cvičení z logiky (2), Proseminář z dějin filosofie, práce a referáty (2).

Zbořil: Teorie hodnot II (2), Základní směry ontologické (2).

Fischer: Studie k Hegelovi (2), Seminární cvičení z filosofie (Studie k Hegelovi, písemné práce a referáty) (2).

Chmelař: Psychologie obecná I–II (2, 2), Pedopsychologie I–II (2, 2), Psychologické problémy (1), Psychologická cvičení (2, 2).

Kolářiková: Psychologie hlubinná (2).

Chlup: Dějiny pedagogiky v novém věku (3), Seminární cvičení (2), Praktická cvičení didakticko-metodologická (2), Seminární cvičení z pedagogiky (2).

Dvořáček: Obecná pedagogika (4).

Vaněk: Ruské školství (2), Vybrané kapitoly z ruské pedagogiky (2).

Bláha: Praktická filosofie (4), Sociologie výchovy (2), Proseminární cvičení (2), Seminární cvičení (2), Základy sociologického pojmosloví (3), Současná česká sociologie (2).

Trapl: Úvod do studia socialismu (2), Občanská nauka a výchova (2), Dějiny sociálních a politických idejí, zvláště socialismu II (2), Úvod do občanské nauky II (2).

Chalupný: Povšechná sociologie (3), Seminář (2), Dějiny sociálního myšlení (3), Seminární cvičení ze sociologie (2).

Riedel: Dialektický a historický materialismus (2), Společenské nauky (2).

Kolářiková: Psychologie hlubinná II (2).

Klasická filologie

Ludvíkovský: Řecká filosofie před Sokratovská (3).

Ak. rok 1949/50

Novák: Dějiny filosofie I–II (2, 2).

Riedel: Dialektický materialismus (2, 2), Historický materialismus (2, 2), Noetika a logika (2, 2).

Konečný: Kritický rozbor Masarykovy konkrétní logiky jako úvod do filosofického a vědeckého myšlení (k Masarykovu jubileu) (2, 2), Vybrané logické problémy (3, 3).

Zbořil: Základní směry ontologické, materialismus a idealismus (2, 2), Seminární cvičení z logiky (2, 2).

Chmelař: Seminární cvičení pro pokročilé (2, 2).

Chlup: Didaktika speciální školy (4, 4), Ideologie školy III. stupně v historickém vývoji (2, 2).

Vaněk: Pedagogická psychologie (2, 2).

Bláha: Etika (3), Metody sociologického výzkumu (2), Současná česká sociologie (2), Sociologie mocenských zřízení (3), Seminární cvičení ze sociologie (2, 2).

Chalupný: Dějiny sociálního myšlení (3, 3), Havlíčkovo dílo a sociální prostředí (3), Masarykovo dílo a sociální prostředí (3), Seminární cvičení ze sociologie (2, 2).

Trapl: Úvod do občanské nauky (2, 2).

Hájek: Základy sociologického pojmosloví (3, 3).

doc. PhDr. Jiří Gabriel, CSc.

Brno, Česká republika
jgab@post.cz

---

doc. PhDr. Helena Pavlincová, Ph.D.

Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita
Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
pavlinco@phil.muni.cz

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

